РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
12. септембар 2023. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 12.09.2023

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
01	011-1727	23	

ПРЕДСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

На основу члана 99. ст 1. и 7 и члана 107 став 1. Устава Републике Србије, члана 40. ст 1. тач. 1. Закона о Народној скупштини и члана 150 став 1. Пословника Народне скупштине подносим **ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О РЕСТРИКТИВНИМ МЕРАМА ЗБОГ ТЕШКИХ ПОВРЕДА ЉУДСКИХ ПРАВА.**

НАРОДНИ ПОСЛАНИК

Проф. др Зоран Драгишић

ZAKON O RESTRIKTIVNIM MERAMA ZBOG TEŠKIH POVREDA LJUDSKIH PRAVA

(predlog)

I. Uvod – Magnitski zakonodavstvo

II. Tekst Zakona

III. Obrazloženje

IV. Prilog Izjava o usklađenosti sa propisima Evropske unije

V. Prilog: Procena uticaja na osnovna prava i na socijalna pitanja (tabela)–

Međunarodni institut za bezbednost

septembar 2023

I. UVOD – MAGNITSKI ZAKONODAVSTVO

CILJANE SANKCIJE. Zakoni o restriktivnim merama i ciljanim sankcijama zbog povrede ljudskih prava, poznati kao tzv. Magnitski zakonodavstvo, imaju za cilj izricanje ličnih i/ili imovinskih sankcija stranim licima koja su neposredno ili posredno odgovorna za najteže povrede ljudskih prava. Poslednjih desetak godina sve veći broj država, uključujući i Evropsku uniju, opredeljuje se da u svoj pravni sistem uvede neki oblik Magnitski zakonodavstva, bilo kao posebne celovite zakone (tzv. globalni Magnitski zakoni), bilo u vidu dopuna postojećih zakona. Suština Magnitski zakonodavstva je u ciljanim sankcijama prema stranim fizičkim i pravnim licima koja su odgovorna za teške I druge povrede ljudskih prava , odnosno koja su odgovorna za ozbiljna dela korupcije čiji je ishod povreda ljudskih prava. Represivne mere u vidu ciljanih sankcije podrazumevaju izricanje individualne „ad nominam" sankcije sa konkretnom dezignacijom imena i prezimena stranih fizičkih lica, odnosno prema konkretno označenim stranim pravnim licima koja su odgovorna za teške povrede ljudskih prava.

II. ZAKON O RESTRIKTIVNIM MERAMA ZBOG TEŠKIH POVREDA LJUDSKIH PRAVA

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

(1) Ovim zakonom propisuju se restriktivne mere (sankcije) protiv stranih fizičkih i pravnih lica zbog teških povreda ljudskih prava i uređuje postupak njihove primene.

MAGNITSKI ZAKONI – NOVA GENERACIJA ZAKONA

Zakoni o restriktivnim merama i ciljanim sankcijama zbog povrede ljudskih prava, poznati kao "magnitski zakoni" najnovija je generacija zakona. Nakon prethodne generacije iz konteksta zaštite ljudski prava (zaštitnik prava građana, zabrana diskriminacije, slobodan pristupu informacijama od javnog značaja, zaštita podataka o ličnosti itd), tzv. magnitski zakonodavstvo fokusira se na izricanje ciljanih ličnih i imovinskih sankcija tačno određenim fizičkim i pravnim licima koja su odgovorna za teške povrede ljudskih prava i korupcije.

Neposredni motiv za izradu modela Magnitski zakona za Srbiju je neumorna aktivnost i i zalaganje velikog reformatora savemenog zakonodavstva Bila Braudera, što je, u saradnji sa Međunarodnim Institutom iz Beograda, imalo za rezultat ovu Skicu zakona.

Ciljane lične i imovinske sakncije pre svega obuhvataju zabranu kretanja (visa restrictions) i ograničavanje raspolaganje imovinom i finansijskim sredstavima (freezing assets), protiv lica koja ubijaju, zatvaraju, vrše nedopušteni pritisak i neosnovano sprovode fingirane pravne postupke protiv građana koji se zalažu za slobodno vršenje svojih ustavnih ljudskih prava (sloboda javnog okupljanja, protestni marševi, sloboda govora, javnu odgovornost državnih funkcionera, i dr), kao i protiv lica koja institucijalno, faktički ili medijski ugrožavaju i proganjaju lica koja otkrivaju korupcijske afere (whistle blowers).

Suprotno opštim *nacionalnim* sankcijama protiv jedne države koje pogađaju celokupno stanovništvo (u velikoj meri i nedužne građane), suštinski pravni mehanizam magnitski zakona počiva na individualno ciljanim *ad personam* represivnim merama koje su, na osnovu odgovarajučeg registra "posebno označenih lica" usmerene pojedinačno protiv konkretnog fizičkog ili pravnog lica zbog teške povrede ljudskih prava i korupcije.

Poslednjih desetak godina sve veći broj država, uključujući i Evropsku uniju, opredeljuje se da u svoj pravni sistem uvede neki oblik magnitski zakonodavstva, bilo kao posebne celovite zakone u vidu tzv. globalnog magnitski zakona (SAD, Kanada, EU), bilo u vidu dopuna postojećih poreskih ili krivičnih zakona (Velika Britanija, Estonija, Litvanija, Letonija i dr).

Magnitski zakonodavstvo nazvano je po ruskom državljaninu Sergeju Magnitskom (1972–2009), koji je bio revizor u jednoj inostranoj konsultantskoj firmi u Moskvi. Njegovo hapšenje 2008. godine i smrt nakon jedanaest meseci u policijskom pritvoru izazvali su reakciju međunarodne javnosti i pokrenulo istrage o korupciji, krađi i teškim povredama ljudskih prava u Rusiji. Sam Magnitski otkrio je da je došlo do enormne pljačke državne imovine koju su posredno omogućili ili neposredno izvršili državni funkcioneri Ruske Federacije. Umesto da pokrenu postupke protiv odgovornih funkcionera, ruske vlasti uhapse Magnitskog. Umro je u zatvoru sedam dana pre isteka jednogodišnjeg roka do kojeg je mogao biti u pritvoru bez suđenja.

Vest o hapšenju, načinu postupanja prema Magnitskom, a posebno vest o njegovoj smrti u zatvoru, izazvale su oštru osudu međunarodne zajednice i globalnu reakciju, između ostalog, donošenjem osuđujućih rezolucija Saveta Evrope i Evopskog parlamenta. SAD,

međutim, bile su prva zemlja koja je uvela ciljane sankcije ruskim funkcionerima za koje je postojala osnovana sumnja da su odgovorna za smrt Magnitskog i to na osnovu "Magnitski zakona" koji je američki Kongres usvojio 2012. godine. (Sergei Magnitsky Rule of Law Accountability Act, U.S.C. §5811). Na osnovu ovog zakona, ruskim državnim funkcionerima za koje je postojala osnovana sumnja da su bili umešani u hapšenje i smrt Magnitskog poimenično je zabranjeni ulazak u SAD i korišćenje američkog bankarskog sistema (54 fizička lice i 1 pravno lice). Kongres je 2016. godine proširio dejstvo ovog zakona, danas poznat kao Globalni magnitski zakon (Global Magnitsky Human Rights Accountability Act, U.S.C. §2534), tako da se, osim na funkcionere Ruske Federaacije može "globalno" primeniti na sva lica koja vrše teške povrede ljudskih prava bez obzira na državljanstvo ili nacionalnu pripadnost.

Nakon SAD, magnitski zakonodavstvo usvaja sve je veći broj zemalja, između ostalih, Estonija (2016), Velika Britanija (2017), Kanada (2017), Litvanija (2017), Letonija (2018), Gibraltar (2018). Globalno magnitski zakonodavstvo zbog teških kršenja ljudskih prava od nedavno je i sastavni deo pravnog poretka Evropske unije. Savet Evropske unije krajem 2020. godine usvaja dva "globana" magnitski dokumenta: Uredbu (EU 2020/1998) i Odluku (CFSO 2020/1999) o "Restriktivnim merama za teške i druge povrede ljudskih prava".

Imajući u vidu razmere globalne ugroženosti ljudskih prava i korupcije u svetu danas, posebno ničim izazvanu invaziju na Ukrajinu kao nezavisne državne i članice Unedinjenih nacija od osnivanja, sa jedne, i ustavnu proklamaciju o "pripadnosti evropskim principima i vrednostima" (čl. 1), sa druge strane, pravi je trenutak da i Srbija usvaji svoj Magnitski zakon i odgovornima licima, pre svega u Ruskoj federaciji, odlučno uvede restriktivne mere i sankcije zbog teških kršenja ljudskih prava.

Javna tribina Media centar, Beograd. 15. septembar2023.

Prof. dr Stevan Lilić